

Josephas Frankas

VILNIUS

XIX
amžiuje

Josephas Frankas

VILNIUS

XIX

amžiuje

atsiminimai

PIRMA KNYGA

iš prancūzų kalbos vertė
Genovaitė Dručkutė

MINTIS

VILNIUS
2013

UDK 008(474.5)(091)

Fr88

Versta iš:

Joseph Frank. Mémoires biographiques
de Jean-Pierre Frank et de Joseph Frank
son fils. Rédigés par ce dernier. T. II, III, IV.
Leipcie, 1848.

Knygos dailininkas
ROMAS DUBONIS

Knygos leidimą rėmė
Lietuvos Respublikos kultūros rėmimo fondas

ISBN 978-5-417-01062-0

© Vertimas į lietuvių kalbą, komentarai,
Genovaitė Dručkutė, 2001
© Straipsnis, Aldona Prašmantaitė, 2001
© MINTIS, 2013

Jozefas Frankas
ir jo „Atsiminimai“

Getingeno ir Pavijos universitetų auklėtinis medikas Jozefas Frankas (1771–1842) kartu su tėvu, ilgametę praktinio ir akademinio darbo patirtį turinčiu garsiu gydytoju Johanu Peteriu Franku (1745–1821), – vieni iš daugelio svetimšalių profesorių, XIX a. pradžioje atvykusių į Vilniaus universitetą. Nors Johanui Peteriui Frankui Vilnius tebuvo trumpas stabelėjimas prieš išvykstant į Peterburgą, tačiau per dešimt Vilniuje praleistų mėnesių jis spėjo parengti medicinos studijų pertvarkymo planą, įsteigti Terapijos kliniką, kurioje pradėjo skaityti praktinį klinikinio gydymo kursą. Tėvo darbus sėkmingai tęsė sūnus. Todėl retas kuris iš to meto Universiteto profesorių būrio, kuriame tikrai nestigo talentingų mokslininkų ir savo darbui atsidavusių pedagogų, galėtų konkuruoti su Frankų varda lydėjusia šlove.

Jozefo Franko vadovaujama Terapijos klinika netruko pagarsėti kaip viena geriausių Europoje. Akcentuodamas glaudų klinikinių disciplinų ryšį su teoriniais medicinos kursais, J. Frankas

didelį dėmesį skyrė diagnostikai, reikalaujamas ligą diagnozuoti ne pagal vieną ar kitą požymį, o remtis simptomų visuma, stebėti ligos eigą ir atitinkamai koordinuoti gydymą¹. Ne tik studentams, bet ir praktikuojantiems Vilniaus medikams tai buvo naujas požiūris, vėliau mokslo istorikų įvardytas kaip vienas iš esminių frankinės medicinos mokyklos bruožų. J. Frankas išugdė ne vieną sumanių gydytojų kartą. Jo mokiniai buvo Adomas Abichtas, Mykolas Homolickis, Ferdinandas Niškovskis ir daugelis kitų, ženkliai prisidėję prie Lietuvos medicinos vystymosi. Pagrindinis J. Franko veikalas, rodantis jo medicininės pažiūras ir jų raidą, tai didžiulės apimties – išleista 14 tomų – „Praxeos medicae universae praecepta“ (Visuotinės medicinos praktikos nurodymai), kuri autorius pradėjo rašyti profesoriaudamas Vilniaus universitete ir rašė iki mirties.

J. Frankas, be paskaitų ir pratybų universitete, plačios gydytojo praktikos, rūpinosi ir praktikuojančių gydytojų kvalifikacijos kėlimu. Jo iniciatyva buvo įsteigta Medicinos draugija, pradėti leisti specialybės žurnalai medikams. J. Franko rūpesčiu Vilniuje buvo įsteigtas ir sėkmingai veikė Vakcinacijos institutas. Iš laiko perspektyvos akivaizdu, kad to meto Vilniuje nebuvo mediko, kuris būtų galėjęs lygintis su J. Franku profesine erudicija ar lenktyniauti kūrybiniais sumanymais. Turėdamas įgimtą sugebėjimą bendrauti, mokėdamas atjausti stokojančius paramos, J. Frankas pelnė ne tik elitiniam, bet ir žemiausiems to meto visuomenės socialiniams sluoksniams priklausiusių savo pacientų pagarbą ir absoliutų pasitikėjimą. Dar XX a. trečiojo dešimtmečio pabaigoje Vilniaus medikai Medicinos draugijos posėdyje diskutavo apie „kaltūnologiją“. Pretekstas diskusijai buvo penktą dešimtį

¹ S. Biziulevičius, *Medicinos ir gamtos mokslai, Vilniaus universiteto istorija 1803–1940*, Vilnius, 1977, p. 61; K. G. Vasiljevas, K. K. Vasiljevas, A. Endzinas, V. Siudikas, *Iš medicinos istorijos*, Vilnius, 1983, p. 53.

bebaigianti moteris, kuri pagal šeimos tradiciją, kad išvengtų rimtesnių ligų, kartkarčiais užsileisdavusi kaltūną. Diskusijoje dalyvavę gydytojai konstatavo, jog kaip tik dėl J. Franko, mokiusio, jog kaltūno pašalinimas gali sukelti sunkią ligą, ir po to, kai XIX a. aštuntojo dešimtmečio pabaigoje ši teorija buvo galutinai paneigta, Vilniaus krašte tikėjimas „apsauginėmis“ kaltūno savybėmis neišnyko².

Intensyvi profesinė veikla nekludė J. Frankui aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime. Išauklėtas prancūzų enciklopedistų kūrybos dvasia, puikus pašnekovas literatūros ir meno temomis, laisvai kalbantis prancūziškai, vokiškai, itališkai, netrukęs pramokti lenkų kalbos, aistringas muzikos mylėtojas J. Frankas buvo laukiamas visuose to meto Vilniaus salonuose. Veikiai jis tapo viena populiariausių asmenybių, o Universitetui priklausantis namas, kuriame gyveno Frankų šeima, virto savotišku kultūros židiniu, iš kurio sklidusios idėjos darė didelę įtaką to meto Vilniaus kultūriniam gyvenimui. J. Franko žmona, talentinga dainininkė Kristina Gerhardi, labdaros koncertais padėjo vyrui realizuoti ne vieną sumanymą. Ir nors Frankai iš Vilniaus išvyko XIX a. trečiojo dešimtmečio pradžioje, namai, kuriuose jie porą dešimtmečių gyveno, taip ir liko „Frankų namais“.

Vilniuje prabėgo J. Franko intensyvaus kūrybinio darbo metai. Natūralu, kad atsiminimuose Vilniaus periodui bus skirta nemaža vietos, juolab kad J. Frankas prie šio miesto buvo labai prisirišęs. Rašyti atsiminimus pradėjo vėl apsigyvenęs Italijoje, šalyje, su kuria jį siejo jaunystės ir studijų metai. Atsiminimai apima kone šimto metų laikotarpį, t. y. tėvo ir sūnaus gyvenimus, nes J. Frankas, nusprendęs nuosekliai aprašyti ne tik savo, bet ir tėvo

² Vilniaus medicinos draugijos 1928 m. kovo 21 d. posėdžio protokolas, *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau – VUB), f. 26–406, l. 43–44.

gyvenimo kelią, pasinaudojo J. P. Franko dar 1802 m. išspausdinta autobiografija bei po tėvo mirties tarp jo popierių rastais vėlesnių metų autobiografiniais užrašais.

Turėdamas omenyje tėvo nuopelnus ir jo pasaulinę šlovę, J. Frankas atsiminimams, kurie galėjo būti išspausdinti tik po jo mirties, pasirinko ne gimtąją vokiečių, bet prancūzų kalbą. Suabejojęs, kad jo prancūzų kalbos žinių gali nepakakti spaudai rengiamam tekstui, J. Frankas kreipėsi į savo bičiulį, Karlsbade praktikavusį gydytoją Jeaną de Carro. Pasak de Carro, 1835 metais jo senas draugas J. Frankas, atvykęs į Karlsbadą pasigydyti, užsiminė, kad jau ne vienerius metus dirba prie velionio tėvo ir savo biografijų, ir paprašė pataisyti rankraščio stilių. De Carro sutikęs pagelbėti, ir bičiuliai pora žiemų – vienais metais Prahoje, kitais Drezdene – intensyviai dirbė prie rankraščio, kuris tąkart baigėsi 1833 metų įvykiais³. Grįžęs į Italiją, į savo vilą ant Komo ežero kranto, J. Frankas atsiminimus tęsė iki pat mirties 1842 m. pabaigoje. Iš de Carro 1852 metų vasarą rašytos pratarmės išeitų, kad tik praėjus kone penkeriems metams po vyro mirties – 1847 metų rudenį – žmona perdavė jam atsiminimų rankraštį, prašydama pataisyti kalbą bei suteikdama įgaliojimus surasti leidėją ir veikalą išleisti⁴. De Carro, matyt, nedelsdamas ėmėsi darbo: tvarkė J. Franko paskutiniaisiais gyvenimo metais rašytą tekstą, pats parašė porą puslapių apie J. Franko ligą ir mirtį. Tąkart rankraštis buvo suskirstytas į šešis tomus ir įrištas. Tai vidutiniškai 23x27 cm dydžio ir kiekvienas daugiau kaip 500 psl. (t. VI – 760 psl.) abiejuose lapo pusėse prirašyti foliantai. Bendra rankraščio apimtis per 3500 puslapių.

3 Jeano de Carro pratarmę, įrištą 1-ajame J. Franko atsiminimų tome (*VUB*, f. 21–1, t. 1), publikavo S. Trzebińskis, idem, *W sprawie Pamiętników Franka*, Wilno, 1925, s. 4–6.

4 Ibid.

Visų tomų antraštiniai puslapiai rašyti de Carro: nurodoma, kas yra šių atsiminimų autorius, pateikiami duomenys apie jų paveldėtoją ir tvarkytoją, t. y. patį de Carro. Antraštinio puslapio apačioje pažymėta vieta ir data – Leipcigas, 1848 metai, – leidžia manyti, kad de Carro jau buvo pradėjęs ieškoti leidėjo ar netgi susitaręs. Tačiau, kaip aiškėja iš nurodytosios pratarmės, 1848 metų politiniai įvykiai veikė ir Leipcigo spaustuves – surasti leidėją tokios apimties rankraščiui tapo neįmanoma. Nenorėdamas atsisakyti minties atsiminimus išleisti, de Carro ryžtasi juos sutrumpinti iki dviejų tomų, išbraukdamas, pasak jo, menkesnės svarbos dalykus, kurių nebuvo galima atsisakyti J. Frankui esant gyvam⁵. Taigi spaudai parengtas įrištas rankraštis dar kartą buvo taisomas, išbraukant ištisus puslapius. Tačiau trumpesnė – dviejų tomų – J. Franko atsiminimų versija nėra žinoma. Gali būti, kad to padaryti de Carro nespėjo, nes 1855 metų pabaigoje šeši atsiminimų rankraščio tomai atsidūrė Vilniuje.

Žinia apie J. Franko atsiminimus pasiekė Vilniaus medicinos draugiją greičiausiai per draugijos narį Leonardą Karčevskį, susirašinęsį su de Carro. Abejonių, ar verta įsigyti draugijos įkūrėjo atsiminimus, Vilniaus medikams nekilo. Karčevskiui buvo pavesta išsiaiškinti, kokiomis sąlygomis draugija galėtų rankraštį gauti. Devintą dešimtį įpusėjęs de Carro, kuriam, matyt, nesisekė rasti leidėjo ir sutrumpintam atsiminimų variantui, rankraščio perdavimą Vilniaus medicinos draugijai galėjo sieti su leidybos perspektyva. Taigi sandėriu buvo suinteresuotos abi pusės. Derėtasi neilgai. 1855 m. kovo pradžioje vykusiame draugijos posėdyje konstatuota, kad Karčevskiui draugijos vardu pasiūlius už rankraštį 25 auksinus, de Carro sutiko atsiminimus perduoti⁶.

⁵ Ibid.

⁶ Vilniaus medicinos draugijos 1855 m. kovo 12 d. posėdžio protokolai, *VUB*, f. 26–357, l. 55.

Reikiamą sumą J. Franko atsiminimų rankraščiui įsigyti, draugijai paprašius, skyrė grafas Rainoldijus Tyzenhauzas, todėl neprireikė ir rinkliavos. Pinigai nedelsiant buvo išsiųsti, ir draugija netruko gauti iš de Carro laišką su atsiminimų rankraščio turiniu⁷. O po poros mėnesių – 1855 metų gegužę – per draugijos posėdį tuometis draugijos pirmininkas Adomas Ferdinandas Adamovičius jau informavo apie iš Karlsbado gautus šešis Frankų atsiminimų tomus⁸. Adamovičius pirmasis, matyt, ir pastebėjo, jog ne vienoje vietoje lapai išspaustyti. Įtarė, žinoma, de Carro. Daktaras Karčevskis buvo įpareigotas kreiptis į jį draugijos vardu ir paprašyti trūkstamų rankraščio lapų. Draugija buvo pasirengusi siuntimo išlaidas apmokėti⁹. De Carro prašymas, kaip buvo galima laukti, atrodo, pernelyg nenustebino ir neįžeidė. Jis maloniai paaiškino, jog keletas rankraščio lapų buvo išimta dar tuomet, kai jis kartu su J. Franku atsiminimų tekstą tvarkė Prahoje bei Drezdene, vėliau dar kelis paėmusi ponias Frank, ji taip niekada jų ir negražinusi¹⁰. Taigi Vilniaus medicinos draugijai teko susitaikyti su mintimi, kad trūkstami rankraščio lapai neatgaunami ir kad piktos valios čia lyg ir nebūta. Kažin ar tąkart kas galėjo tikėtis, jog dingę lapai yra tik šį rankraštį nuo pat pradžių lydinčios, nemažai detektyvinių elementų turinčios istorijos pradžia ir netgi savotiškas viso tomo dingimo precedentas.

Kurį laiką rankraštis, atrodo, buvo pas draugijos pirmininką Adamovičių, nes jis kitų metų spalio pradžioje atskiru raportu išsamiau supažindino draugijos narius su atsiminimų turiniu.

⁷ Ibid.

⁸ Vilniaus medicinos draugijos 1855 m. gegužės 12 d. posėdžio protokolas, VUB, f. 26–357, l. 58v.

⁹ Vilniaus medicinos draugijos 1855 m. rugsėjo 12 d. posėdžio protokolas, VUB, f. 26–357, l. 61v.

¹⁰ Jeano de Carro 1855 m. spalio 17 d. laiškas Vilniaus medicinos draugijai, VUB, f. 26–52.

Tąkart jis apibūdino visus šešis iš Karlsbado gauto rankraščio tomus, atkreipdamas dėmesį, jog Vilniaus medikus ypač turėtų sudominti atsiminimuose aprašytas Vilniaus laikotarpis, būtent III ir IV tomai¹¹. Greitai paaiškėjo, kad norinčiųjų perskaityti Franko atsiminimus netrūksta. Ne vienas buvęs Franko mokinys, bendradarbis ar šiaip pažįstamas, kuriam pačiam ar jo artimiesiems buvo tekę įvairiomis aplinkybėmis su atsiminimų autoriu susidurti, pagrįstai galėjo tikėtis rasti eilutę kitą ir apie save. Ne visiems Franko atsiliepimai, neretai itin kritiškai tiek žmonių, tiek situacijų ar atskirų faktų vertinimai, o juolab kandžios pastabos buvo priimtina. Todėl atsirado naujai subraukytų vietų, o rankraščio paraštėse (ir ne tik) žmonos ir de Carro pastabos greitai buvo papildytos naujais įrašais, kurių anaip tol ne visi autoriai norėjo būti identifiukuoti. Galiausiai apsižiūrėta, kad vieno – penktojo – atsiminimų tomo nėra. Amžininkams abejonių dėl jo dingimo aplinkybių nekilo. Pagal draugijos nario dr. Julijaus Titiaus pateiktą versiją, draugijos pirmininkas Adamovičius perdavęs V atsiminimų tomą buvusiam Universiteto rektoriui Vaclovui Pelikanui, o šis, radęs itin nepalankių atsiliepimų apie save, jį sunaikinęs. Neaišku, ar Pelikaną pasiekė žinia, jog jis kaltinamas rankraščio sunaikinimu, tačiau aiškintis jam neteko (grįžęs iš Peterburgo, savo dvare Pelikanuose 1873 metais mirė).

Galbūt todėl, kad Adamovičius versijos dėl atsiminimų rankraščio tomo dingimo nei patvirtino, nei paneigė, Władysławas Zahorski ją pakartojo jau kaip neginčijamą faktą¹². Neabejotina,

11 A. F. Adamovičiaus 1856 m. spalio 3 d. raportas Vilniaus medicinos draugijai, *VUB*, f. 26–253, l. 1–2.

12 В. Б. Загорский, *Императорское Виленское Медицинское общество 1805–1895*, Вильна, 1896, с. 107; W. Zahorski, Wstęp, *Pamiętniki d-ra Józefa Franka profesora Uniwersytetu Wileńskiego*. Z francuskiego przetłumaczył, wstępem i uwagami opatrzył d-r Władysław Zahorski, Wilno, 1913, t. 1, s. 14.

jog tiek Titius, tiek Abramovičius su penktuoju atsiminimų tomu buvo susipažinę. Iš išlikusio de Carro sudaryto atsiminimų turinio jis turėjo būti žinomas ir Zahorskiui. Tačiau nė vienas iš jų net nekėlė klausimo, kodėl Pelikanas buvo suinteresuotas dingimu rankraščio, kuriame aprašomas atsiminimų autoriaus atvykimas į Viena, kelionė į Italiją, gyvenimas viloje prie Komo ežero, t. y. Franko biografijos periodas, chronologiškai sekęs po vilnieiškojo laikotarpio, bet nesunaikino, pavyzdžiui, IV atsiminimų tomo, arba bent tų lapų, kuriuose anaipol ne itin palankiai apie jį atsiliepiama, (įtarimas tarsi savaime virto įrodyta kalte, nes galimybė ieškoti dingusio rankraščio Pelikano archyve tąkart net nesvarstyta. Tikrai XX a. trečiojo dešimtmečio pradžioje tuometis Vilniaus medicinos draugijos sekretorius Stanisławas Trzebinskis ėmėsi rankraščio paieškų. Jam pasisėkė surasti buvusio Universiteto rektoriaus proanūkį, Breslaujos apskrityje praktikuojantį gydytoją Vaclovą Pelikaną, kuris noriai ėmėsi padėti ir pasidomėjo ne tik Pelikanų dvare buvusiais, bet ir pas gimines vienokiais ar kitokiais keliais iš prosenelio archyvo patekusiais rankraščiais. Paašškėjo, kad dalį savo prosenelio bibliotekos jis buvo išsivežęs į Peterburgą, tačiau patvirtino Franko rankraščio neėmęs. Šiuo teiginiu Vaclovas Pelikanas tarsi pripažįsta ieškomą atsiminimų tomą buvus savo prosenelio bibliotekoje, nors ir nepateikė jokių konkretesnių detalių. Pasak jo, Pelikanuose likę rankraščiai (o tarp jų galėjo būti Franko atsiminimai) ir senos knygos prieš karą buvo išimti iš spintų, supakuoti į du ryšulius ir užnešti į palėpę. Karo metais šie popieriai rusų kareivių sunaudoti krosnims pakurti¹³. Taigi vilties surasti dingusių atsiminimų tomą neliko. Įtarimo, kad prie jo dingimo yra prisidėjęs buvęs Universiteto rektorius, paieškos neiš-

13 Vaclovo Pelikano 1924 m. lapkričio 17 d. laiškas Stanisławui Trzebińskiui, VUB, f. 26–256, l. 1–2.

sklaidė. Nors tiesioginių įkalčių vėlgi nebuvo surasta, tai nesukliudė Trzebiriskiui išsakyti prielaidą, jog korespondencijai skirtame penktojo tomo skyriuje galėjo slypėti tai, kas paskatino Pelikaną rankraščių pasisavinti ir galbūt sunaikinti¹⁴.

Rankraščio dingimas šiuo konkrečiu atveju negali būti paaiškintas aplaidžiu ar netinkamu jo saugojimu. Franko atsiminimai laikyti draugijos bibliotekoje specialioje užrakinamoje dėžėje. Pasak Zahorskio, iš nuolatinio saugojimo vietos Adamovičius pats paėmęs penktąjį tomą ir perdavęs Pelikanui¹⁵. Vargu ar ilgametis draugijos pirmininkas tąkart galėjo numatyti, kad rankraštis nebus grąžintas. Dalies rankraščio dingimas netapo pretekstu uždrausti – arba bent jau apriboti – jo išdavimą skaitytojams. Atvirkščiai – buvo ieškoma būdų, kaip sudaryti geresnes sąlygas susipažinti su Franko atsiminimais visiems norintiesiems. Todėl, kai Vilniaus miesto valdybos archyvaras Vaclovas Studnickis 1912 metų pradžioje pasiūlė draugijai perduoti vertingą rankraščių miesto archyvui, užtikrindamas, jog jis bus laikomas nedegamoje spintoje ir išduodamas skaityti tik vietoje, archyvo patalpose, archyvarui prižiūrint, ir garantuodamas, jog rankraštis bus grąžintas draugijai, kai ši to pareikalaus¹⁶, pasiūlymas buvo priimtas¹⁷.

Neaišku, kaip ilgai rankraštis buvo laikytas miesto archyve, tačiau tarpukariu jis vėl saugotas draugijos bibliotekoje. 1936 metais draugija sudarė savo bibliotekos deponavimo sutartį su

14 Stanisławo Trebińskiego pastabos dėl Franko atsiminimų. Mašinraštis, VUB, f. 26–258, l. 1–4.

15 В. Б. Загорский, Императорское Виленское Медицинское общество 1805–1895, с. 107.

16 V. Studnickio 1912 m. sausio 12 d. raštas Vilniaus medicinos draugijai, VUB, f. 26–1438, l. 1.

17 Vilniaus miesto valdybos 1912 m. sausio 17 d. raštas Nr. 886 apie saugoti priimtus Vilniaus medicinos draugijai priklausančius Frankų atsiminimų tomus, VUB, f. 26–1438, l. 3.

Vilniaus universiteto biblioteka. Viena iš priežasčių, matyt, buvo noras sudaryti geresnes sąlygas naudotis draugijos turimais rinkiniais. Į depozitą buvo įtraukti ir J. Franko atsiminimai¹⁸. Draugija numatė perkelti savo biblioteką į Universitetą neterminuoto depozito teisėmis, tačiau ne trumpesniam kaip penkerių metų laikotarpiui, įsipareigodama kasmet rinkinį papildyti naujai gautomis pozicijomis. Deponuotos bibliotekos tvarkymo išlaidas turėjo padengti draugija¹⁹. Po poros metų jau svarstyta, ar nebūtų tikslinga deponuotą rinkinį dovanoti Universiteto bibliotekai, nes draugija buvo nepajėgi sumokėti 600 zlotų skolos. Po ilgų diskusijų draugijos posėdyje buvo vienbalsiai nutarta, jog draugija jokiū būdu negalinti atsisakyti teisės į savo rinkinius, tiek dėl jų vertės, tiek dėl ilgamečių tradicijų. Nuspręsta skolą grąžinti iš draugijos narių aukų ir griežtai laikytis sutarties su Universiteto biblioteka punkto, pagal kurį draugijos rinkiniai saugomi depozito teisėmis, išlikdami draugijos nuosavybe²⁰. Tuo tarpu Universiteto biblioteka tik 1938–1939 metų ataskaitoje, t. y. praėjus dvejiems metams nuo sutarties, konstatavo, jog iš Vilniaus Medicinos draugijos deponavimui gautas jos archyvas²¹. Netrukus politiniai pokyčiai nulėmė ir draugijos rūpestingai kauptos bibliotekos likimą: deponuoti rinkiniai, tarp kurių buvo ir J. Franko atsiminimai, tapo Universiteto bibliotekos nuosavybe²². Šiuo

18 Vilniaus medicinos draugijos 1938 m. vasario 16 d. posėdžio protokolas, *VUB*, f. 26–414, l. 9–10.

19 Vilniaus universiteto sutarties projektas [1936 m.?] su Vilniaus medicinos draugija dėl jos rinkinių deponavimo, *VUB*, f. 26–2867, l. 1–2.

20 Vilniaus medicinos draugijos neeilinio 1938 m. kovo 3 d. posėdžio protokolas, *VUB*, f. 26–414, l. 11–12.

21 Vilniaus universiteto bibliotekos 1938–1939 metų ataskaita, *VUB*, f. 47– A 322, l. 27.

22 Išsamesnių studijų reikėtų, norint atsakyti į klausimą „kada“. Nuorodos į 1938–1939 metus (žr. Pvz., A. Andriušis, S. Stakulienė, Vilniaus medicinos draugijos rankraštinis palikimas, *Medicina*, 1997, Nr. 33, p. 92) nėra

metu penki J. Franko atsiminimų tomai, kaip ir visas draugijos archyvas, saugomi Rankraščių skyriaus fonduose.

Didelis tiek profesionalų medikų, tiek visuomenės susidomėjimas šiuo rankraščiu nuo pat pradžių buvo vienas iš akstinių supažindinti su juo platesnius visuomenės sluoksnius. J. Franko atsiminimus publikuoti pirmasis ėmėsi Dominikas Chodźko – 1863 metų „Przegląd Europejski“ per kelis numerius spausdino jo į lenkų kalbą verstas ištraukas iš antrojo ir trečiojo atsiminimų tomų²³. Dėl didelės rankraščio apimties, matyt, visų atsiminimų publikavimo galimybė net nesvarstyta, nes beveik po dešimtmečio pradėta spausdinti Mykolo Homolickio – buvusio J. Franko mokinio, vėliau bendradarbio – parengta santrauka. Homolickis daugelyje vietų tekstą papildė savo, kaip aprašytų įvykių liudininko, komentarais²⁴. Tiek Chodźko, tiek Homolickis, atrodo, savo rankose turėjo ir skaitė visus šešis atsiminimų tomus. Pirmasis jų savo publikacijoje paskelbė visų tomų turinį. Neaišku, ar penktąjį tomą iki jo dingimo spėjo perskaityti Zahorskis, kurio į lenkų kalbą išversta atsiminimų dalis, apimanti vilnietiškąjį J. Franko biografijos tarpsnį – nuo antrojo rankraštinio teksto tomo XL skyriaus iki ketvirtojo tomo LXXV skyriaus imtinai – XX a. pradžioje išleista dviem leidimais²⁵. J. Franko atsiminimus Zahorskis vertino

pagrįstos. Neatmestina prielaida, jog draugija nustojo mokėjusi už depozito tvarkymą ir šis savaime tapo Universiteto bibliotekos nuosavybe.

23 Wyjątek z pamiętników zyciorysowych Jana Piotra i Józefa Franków, spisanych przez samegoż Józefa Franka, tyzcący się ich pobytu w Wilnie. Przekład z autentycznego w języku francuzkim rękopisu przez Dominikę Chodźkę, *Przegląd Europejski*, Warszawa, 1863, t. 3, s. 251–312, 503–578, t. 4, s. 47–118, 257–296, 499–543, t 5, s. 1–59.

24 Pamiętniki D-ra Józefa Franka, profesora unił. Wil. Streszczone ir uzupełnione przez D-ra Michała Homolickiego, *Na Dziś*, Kraków, 1872, t. 1, s. 9–60, t. 2, s. 5–35, t. 3, s. 20–43.

25 *Pamiętniki d-ra Józefa Franka*, Wilno, 1913, t. 1–3; D-r Józef Frank, *Pamiętniki*, Wilno, 1921, t. 1–3.

visų pirma kaip plačiosios visuomenės dėmesio vertą tekstą, todėl versdamas praleido tas atsiminimų vietas, kurios, jo manymu, galėjo dominti tik medikus.

Tarpukariu imta ieškoti galimybių išleisti atsiminimų rankraščio originalą. Čia daug nuveikė minėtasis Vilniaus medicinos draugijos sekretorius daktaras Stanisławas Trzebińskis. Atkreipęs dėmesį, jog ir išleidus Zahorskio į lenkų kalbą išverstą atsiminimų dalį platesniems visuomenės sluoksniams nežinoma liko didelė dalis teksto, kuriame, anot Trzebińskio, yra daug įdomių, neretai didelės svarbos detalių tiek tų šalių, kuriose tėvui ir sūnui Frankams yra ilgesnį ar trumpesnį laiką tekę gyventi ir dirbti, medicinos istorijai, tiek apskritai kultūros istorijai, jis paskelbė porą ištraukų iš dar nepublikuotos dalies ir ėmėsi žygių publikuoti visą rankraštį²⁶. Trzebińskio parengtos J. Franko atsiminimų publikacijos netruko susilaukti atgarsio. Italų medikai per Užsienio reikalų ministeriją kreipėsi į Vilniaus medicinos draugiją, prašydami rankraščio originalą kuriam laikui atsiųsti į kurią nors didesnę Italijos biblioteką. Draugija nesutiko, motyvuodama, jog rankraštis nuolat jai reikalingas, ir pasiūlė kreiptis į Jogailos universiteto biblioteką Krokovoje, turinčią J. Franko atsiminimų mašinraštį. Trzebińskis spėjo, jog italai šiuo patarimu pasinaudojo ir gavo kopiją iš Krokuvos, nes Italijos spaudoje pasirodė ištraukos iš I atsiminimų tomo²⁷. Kadangi tiesioginių kontaktų su Vilniaus medikais italai neieškojo, Trzebińskis, nors ir bandė per profesorių Stanisławą Kotą išsiaiškinti jų planus, matyt, nesitikėjo rengdamas J. Franko atsiminimų publikaciją pritraukti italus. Šiokios tokios viltys buvo siejamos su Paryžiuje gyvenančiu daktaru Bugieliu, kuris domėjosi medicinos istorija ir dėl J. Franko atsimini-

26 S. Trzebiński, *W sprawie Pamiętników Franka*, Wilno, 1925, s. 3.

27 S. Trzebińskio 1927 m. liepos 4 d. laiškas S. Kotui, *VUB*, f. 26–258, l. 7–8.

mų spausdinimo buvo pradėjęs tartis su Paryžiaus leidėjais. Trzebińskiſkis buvo pasiryžęs atsižvelgti į leidėjų reikalavimus ſiek tiek atsiminimų tekstą sutrumpinti. Nepavykus tokiam planui, buvo pasirengęs ieškoti galimybių atskirose ſalyse paskelbti tą atsiminimų dalį, kuri konkrečiai su jomis susijusi²⁸. Net ir sutrumpintam variantui leidėjo, kaip netruko paaiškėti, neatsirado.

Tačiau sumanymo išleisti J. Franko atsiminimų originalą vis dar neketinta atsisakyti. Atsiminimai pradėti perrašinėti maſinėle. 1930 metų kovo–balandžio mėnesiais už 91 perraſytų J. Franko atsiminimų teksto lanką sumokėta 91 zlotas – po vieną zlotą už lanką²⁹. Draugijos archyve išlikę 1934 metais Vilniaus fotografų – Jano Bułhako, Franciszeko Zaniewſkio, E. Stankiewicziaus – daryti atskirų J. Franko atsiminimų rankraſčio lapų fonuotraumokos ir apſkaičiavimai, kiek kainuotų viso rankraſčio fotokopijos. Antai pagal Bułhako ſkaičiavimus vienas egzempliorius atsiminimų rankraſčio (3000 puslapių) fotografijų draugijai būtų kainavęs 2820 zlotų (po 0,95 zl. už puslapį), du egzemplioriai – 3900 zlotų (po 1,35 zl. už puslapį)³⁰. Išsamūs ſkaičiavimai leidžia manyti draugiją rimtai ſvarsčius atsiminimų paskelbimo fotografuotiniu būdu galimybę. Tačiau nėra duomenų, kad ſis projektas būtų bent pradėtas realizuoti. Nebaigta ir perraſyti maſinėle. 1936 metų pavasarį draugija Nacionalinės kultūros fondui Varſuvoje pranešė atsisakanti projekto perraſyti J. Franko atsiminimus ir informavo apie apſisprendimą išleisti visą lenkiſką atsiminimų vertimą³¹. Darbas

28 Ibid.

29 A. Franckiewiczównos 1930 m. kovo–balandžio mėnesiais raſyti raſteliai, patvirtinantys, jog ji gavusi pinigus už J. Franko atsiminimų rankraſčio spausdinimą, *VUB*, f. 26–259, l. 1–6.

30 Jano Bułhako 1934 m. lapkričio 29 d. laiſkas Vilniaus medicinos draugijai, *VUB*, f. 26–262, l. 1.

31 Vilniaus medicinos draugijos 1936 gegužės 15 d. raſtas Nacionalinės kultūros fondu valdybai, *VUB*, f. 26–264, l. 1.

jau buvo pradėtas prieš metus, nes per pirmąjį 1935 metų pusmetį draugija Irenijuszui Szymańskiui už Franko atsiminimų vertimą buvo išmokėjusi 200 zlotų³². Išverstas tebuvo pirmasis atsiminimų tomas, tačiau ir jam išleisti lėšų pritrūko³³.

Taip XX a. pradžioje Zahorskio į lenkų kalbą išverstas tekstas dar ne vienam dešimtmečiui liko pačia išsamiausia spausdinta J. Franko atsiminimų dalimi, dėmesio vertu XIX amžiaus memuaristikos veikalu ir svarbiu istorinių tyrimų šaltiniu. Juo naudojosi tiek lenkų, tiek lietuvių istorikai, ne tik vienu ar kitu aspektu analizavę to meto Vilniaus universiteto istoriją, bet ir gvildenę platesnes to laikotarpio Lietuvos istorijos ar medicinos mokslo raidos problemas. Amerikos lietuvis Ramūnas Antanas Kondratas, Josefui Frankui ir to meto klinikinės medicinos raidai Vilniaus universitete skyręs atskirą studiją³⁴, yra bene vienintelis išsamiai pasinaudojęs J. Franko atsiminimų rankraščio originalu.

Nūnai skaitytojui pateikiamas lietuviškas atsiminimų vertimas – tai iš rankraščio originalo išversta J. Franko atsiminimų Vilniaus laikotarpio dalis, t. y. tekstas, kurį dar XX a. pradžioje Zahorskis išvertė į lenkų kalbą. Tačiau lietuviškas vertimas, palyginti su lenkiškuoju, yra kur kas išsamesnis, nes išverstos ir tos teksto vietos, kurias Zahorskis sąmoningai praleido. Turinio požiūriu originalui kur kas artimesnis lietuviškas vertimas turėtų sulaukti šio laikotarpio tyrinėtojų, pirmiausia Lietuvos medicinos

32 Žinios apie išmokėtas sumas už J. Franko atsiminimų vertimą, 1935 m. gegužė–liepa, *VUB*, f. 26–262, l. 5.

33 Vilniaus medicinos draugijos 1936 gegužės 15 d. raštas Nacionalinės kultūros fondo valdybai, *VUB*, f. 26–264, l. 1.

34 R. A. Kondratas, *Joseph Frank (1771–1842) and the Development of Clinical Medicine. A Study of the Transformation of Medical Thought and Practice at the End of the 18th Beginning of the 19th Centuries*, Cambridge: Harvard University, 1977, 331 p. Autoriaus dovanotą studijos mašinraščio kopiją turi Vilniaus universiteto biblioteka, Z 14869.

istorikų, dėmesio, nes kitados versdamas Zahorskis kupiūravo ištisas pastraipas, kuriose atsiminimų autorius pateikė išsamią informaciją apie gydytas ligas ar dėstė savo požiūrį į vyravusias medicinos teorijas. Gyvai aprašytos kultūrinio ir politinio gyvenimo realijos, žymių to meto asmenybių, su kuriomis atsiminimų autoriui yra tekę bendrauti, charakteristikos daro tekstą įdomų ne tik specialistams, kultūros bei intelektualinės minties raidos tyrėjams, bet ir kiekvienam, norinčiam daugiau sužinoti apie XIX a. pirmųjų dešimtmečių Vilniaus universitetą, jo studentus ir profesorius, tuo laikotarpiu itin intensyvių Vilniaus miesto kultūrinį gyvenimą.

Aldona Prašmantaitė

Kvietimas į Rusiją

1803 metų pavasarį neseniai įkurto Vilniaus imperatoriškojo universiteto tarnautojas ponas Simanavičius¹ atvyko į Vieną ir atvežė mano tėvui Johanui Peteriui Frankui, išrinktam to universiteto garbės nariu, diplomą. Ponas Simanavičius keliavo, norėdamas pasigilinti į mineralogiją, kurios pradmenis buvo įgijęs pas garsųjį Vernerį². Dažnai matydamas mano tėvą nusiminusį, kartą pasidomėjo apie priežastį. Tėvas papasakojo apie nuolat jį persekiojančius priekabiautojus. „Tuomet, – pasakė Simanavičius, – palikite visus savo priešus čia ir persikelkite su sūnum į Vilnių“. – „Kodėl gi ne?“ – atsiliepė tėvas. – „Tikrai, jūs apsispręstumėt?“ – „Tai priklausytų tik nuo sąlygų“. – „Neabejokite, jos bus kuo palankiausios. Rytoj pat parašysiu Lucko vyskupui, Vilniaus imperatoriškojo universiteto rektoriui Jeronimui Stroinovskiui³, vieno jūsų buvusio ligonio broliui⁴. Esu tikras, kad sulauksiu greito atsakymo. O dabar malonėkite priimti šį garbės nario diplomą.“ – Tai buvo 11 puslapių dokumentas, surašytas ir atspausdintas prancūziškai

1803 m. balandžio 4 dieną Sankt Peterburge, patvirtintas paties Jo Didenybės imperatoriaus Aleksandro ranka, su priedu: liaudies Švietimo ministras Piotras Zavadovskis⁵. Mūsų galva, nebūtina jį čia pateikti.

Praėjus vos 5 savaitėms, tėvas gavo štai tokį nepaprastai malonų ir padrašinantį laišką, rašytą Vilniuje 1803 m. birželio 24 / liepos 6 d.⁶

Pone,

Jūsų iškilus genijus, talentai ir žinios, Jūsų sukaupta tokio sunkaus ir reikalingo žmonėms meno patirtis garbingai mus įpareigoja kviesti Jus ir prašyti užimti medicinos profesoriaus vietą Universitete, kuris dabar pertvarkomas pagal mūsų imperatoriškojo valdovo geranoriškus įsakymus.

Jūs skleidėte savo mokslą Vokietijoje ir Italijoje, taigi ar negalėtumėt šito imtis ir plačiojoje Rusijos imperijoje?

Deja, neturtas neleidžia sudaryti tokių sąlygų, kurios būtų vertos Jūsų darbštumo. Tačiau stengsimės padaryti viską, ką galėsime. Ponas daktaras Simanavičius Jums išsamiau papasakos apie keliamus tikslus ir būdus jiems pasiekti. Remdamasis šiuo nuoširdžiu troškimu, didžiausiu palankumu ir pripažinimu, turiu garbę, Pone, ir toliau būti Jūsų nuolankus ir atsidavęs tarnas, –

rektorius vyskupas J. Stroinovskis.

Mano tėvas atsakė:

Viena,

1803 m. rugsėjo 30 d.

Monsinjore,

kvietimas į Vilniaus imperatoriškojo universiteto Klinikos katedrą, kurį Jūsų Ekscelencija, vertas vadovauti tai garsiai

akademijai, teikėsi pateikti man 1803 m. birželio 24 / liepos 6 d. malonių laišku, yra didelė garbė; nepaprastai kilnūs pono Simanavičiaus žodžiu perduoti pasiūlymai man ir mano sūnui užimti šio Universiteto Patologijos katedros vietas; tik dėl itin rimtų priežasčių aš atstumčiau tokį didžiadvasiškumą. Geriausias įrodymas, kaip esu sujaudintas Jūsų pasitikėjimo, Monsinjore, – mano ligšiolinis tylėjimas. Ponas Simanavičius Jums nuo manęs perdavė, jog mėginu įveikti kai kurias kliūtis. Svarbiausia priežastis, dėl kurios uždelsiau atsakymą, be abejo, ta, kad tuo metu, kai gavau Jūsų laišką, šalia nebuvo sūnaus: jau daugiau kaip metai jis literatūriniais tikslais keliauja po Prancūziją, Angliją, Škotiją ir Šiaurės Vokietiją. Dėl karo⁷ buvo nutrūkęs bet koks ryšys su Britų imperija. Taigi laukiau, kol vėl imsime su sūnumi susirašinėti; ponas Simanavičius tenepalaiko mano tylos kokių asmeniniu priešišku. Susilaikiau, kol minėtam kvietimui neturėjau sūnaus pritarimo; jo žodis labai svarbus, nes aš niekada nesiryžčiau atsieti savo likimo nuo žmogaus, kuris kada nors liks vienintelis mano šeimos ramstis. Nors esu labai geros nuomonės apie Vilniaus universitetą ir jaučiuos giliai dėkingas už mums parodytą garbę, sūnaus nepritarimas gautiems pasiūlymams – gana sunkiai įveikiama kliūtis, nes kyla iš vaiko meilės tėvui. Jis iš Berlyno parašė: „Jūs dar gana stiprus, bet esate tokio amžiaus, kai švelnaus klimato pakeitimas atšiauresniu verčia sergėtis nelaimės, galinčios ištikti šeimą, kuri Jus brangina ir laikosi tik jūsų dėka. Tėvynė atsimenta visus Jūsų nuopelnus, ir ją palikti būtų nedėkinga. Jumis pasitiki visa didžioji sostinė, ir nėra kito tokio garsaus gydytojo Europoje, nors pavydas ir pyktis suteikė daug sielvarto. Jūs nemokat tos šalies kalbos; išvažiuodamas būsite priverstas nuostolingai parduoti visa, ką turite.“ Pripažindamas, Monsinjore, kad ne visi išvardyti sunkumai yra tokie neįveikiami, pateikiau kontrargumentų;

tačiau negaliu likti kurčias savo brangiosios šeimos nuomonei, net jeigu jos rūpestis būtų pagrįstas vien išskaičiavimu; be to, tikrai nežinau, ką atsakyti į baiminimąsi dėl mano amžiaus. Be lieka sunki pareiga padėkoti Jūsų Ekscelencijai už kilnų pasiūlymą, suteikusi man tiek garbės; priimkite, Monsinjore, mano begalinį dėkingumą ir didžiulę pagarbą.

Jūsų Johanas Pėteris Frankas.

Antras rektoriaus prelado laiškas, rašytas 1803 m. lapkričio 10/22 d., kunigaikščiui Adomui Čartoriskiui⁸ pritariant, pašalino visas kliūtis:

Labai apsidžiaugiau suteikta garbe gauti nekantriai lauktą Jūsų laišką. Tačiau negaliu nusišėpti, kad jį perskaičius džiaugsmas dingo, o širdis prisipildė liūdesio, nes aš šito nesitikėjau; juk ponas daktaras Simanavičius vis palaikė viltį, kad Jūs, Pone, priimsite mūsų kvietimą.

Didžiai vertinu garbingo sūnaus švelnius jausmus garbinam tėvui, bet esu įsitikinęs, kad jo nuomonė apie klimatą ir šalį pasikeis, jei tik turėsime laimės ateity išvysti judu abu tarp mūsų.

Be abejo, Pone, tėvynė tikrai pripažįsta Jūsų nuopelnus, didžioji sostinė Jumis tiki, ir nėra Europoje garsesnio gydytojo, o pavydas ir pyktis veltui Jus persekioja, – šių tiesų niekas neužginčys. Antra vertus, leiskite paminėti, kad didieji genijai yra ypatinga dangaus malonė, kartkartėmis suteikiama visos žmonijos laimei, o ne pasirinktai vienai visuomenei; didelis žmogus, deramai pasitarnavęs tėvynei, gali be jokio sąžinės priekaišto pagelbėti kitiems kraštams, kuriems yra labiau reikalingas, ir darbais ne žalą, o naudą ir garbę jai atnešti. Ir garsus vardas, ir pasitikėjimas nesutelpa viename mieste, Jūsų šlovė skamba visoje Europoje. Atsidūręs tarp mūsų, Jūs ir toliau gyvensite taip,

kaip liepia prigimtis, Jūs pasitarnausite ne tik Vilniui, bet ir didelei Žemės rutulio daliai, pirmasis išmokydamas to, kas čia dar nežinoma, tai yra: meno stiprinti, ugdyti, tobulinti sielos ir kūno galias, saugoti žmonių sveikatą ir gyvybę, pažinti ir gydyti baisias ligas, iš visų pusių tykančias vargšų žmonių, kuriuos nežinojimas dažnai pasmerkia kančioms ir mirčiai. Jūs būsite nepaprasto meno, vertingo ir būtino mokslo didžiojoje Rusijos imperijoje pradininkas, jeigu teiksėtės atvykti pas mus. Ar gali būti kas gražiau, kilniau tokiai jautriai ir garbingai sielai Europos ir jos palikuonių akyse! Prašom atleisti už įkyroką atkaklumą; mus skatina didelė pagarba ir nepalaužiamas tikėjimas Jūsų nepaprastais talentais; perženkite visas menkas kliūtis su ta drąsa, kuri visados įkvepia didžiuosius vyrus prieš svarbų žygį. Atvykite pas mus, suspindėkite savo genijumi naujam kely, atsiveriančiame Jūsų šlovei; kadangi nemirtingi tik siela ir darbai, palikite mums įgaliotiniu savo sūnų, kuris veikia pasuks Jūsų genijaus nužymėtu keliu. Kad būtumėt visiškai tikras, aš nesvyruodamas pasirašau sutarties sąlygas; taip elgtis skatina ir mano karštas noras, ir Vilniaus universiteto kuratorius kunigaikštis Adomas Čartoriskis. Su nerimu laukdamas Jūsų atsakymo, dedu visas pastangas nukelti vėlesniam laikui Medicinos fakulteto dekano rinkimus ir kitus parengiamuosius darbus.

Su didžiausia pagarba Jūsų nuolankus ir atsidavęs tarnas –

*Vilniaus universiteto rektorius
vyskupas J. Stroinovskis.*

Galutinį atsakymą į Universiteto rektoriaus vyskupo antrąjį laišką tėvas parašė iš Vienos 1804 m. sausio 4 d. Viskas buvo sutarta.

Turiny s

<i>Jozefas Frankas ir jo „Atsiminimai“</i>	5
XL skyrius. Kvietimas į Rusiją	21
XLI skyrius. Atsisakymas tarnybos Rusijoje. Sunki tėvo liga	26
XLII skyrius. Rusija griežtai atsisako atleisti. Ruošimasis išvykti	35
XLIII skyrius. Kelionė į Vilnių	43
XLIV skyrius. Vilnius mums atvykus	51
XLV skyrius. Darbo Vilniuje pradžia	64
XLVI skyrius. Vilnius, 1805 metai	78
XLVII skyrius. Sankt Peterburgas ir Vilnius. 1805 metai	98
XLVIII skyrius. Vilnius, 1806 metai	118
XLIX skyrius. Peterburgas ir Vilnius. 1806 metai	131
L skyrius. Vilnius ir Peterburgas. 1806 metai	156
LI skyrius. Vilnius, 1807 metai	172
LII skyrius. Vilnius ir Peterburgas. 1807 metai	185
LIII skyrius. Vilnius, 1808 metai	208
LIV skyrius. Peterburgas, Maskva, Viena, Vilnius	231
LV skyrius. Vilnius, 1809 metai	254
LVI skyrius. Tęsinys	278

LVII skyrius. Viena, Fribūras, 1809 metai	298
LVIII skyrius. Vilnius, 1810	327
LIX skyrius. Fribūras 1810 metai	348
LX skyrius. Fribūras ir Viena, 1811 metai	357
LXI skyrius. Vilnius, 1811 metai	374
LXII skyrius. Vilnius, 1812 metai	396
LXIII skyrius. Viena, 1812 metai	419
LXIV skyrius. Susirašinėjimas su Vilniumi. 1812 metai	435
LXV skyrius. Viena, Krokūva, Vilnius, 1813 metai	457
LXVI skyrius. Vilnius, 1813 metai	473
LXVII skyrius. Vilnius, 1814 metai	493
LXVIII skyrius. Vilnius, 1815 metai	514
LXIX skyrius. Vilnius, 1816 metai	535
LXX skyrius. Vilnius, Viena, 1817 metai	555
LXXI skyrius. Vilnius, 1818 metai	573
LXXII skyrius. Vilnius, 1819 metai	589
LXXIII skyrius. Vilnius, Viena, Varšuva, 1820 metai	603
LXXIV skyrius. Vilnius, 1821–1822 metai	621
LXXV skyrius. Vilnius, 1822–1823 metai	638
Paaiškinimai	660

Frank, Joseph
Fr88 Vilnius – XIX amžiuje: atsiminimai / Joseph Frank; iš prancūzų kalbos vertė Genovaitė Dručkutė. – Vilnius: Mintis, 2013– .
Kn. 1. – 2013. – 696 p. – Kn. taip pat: Jozefas Frankas ir jo „Atsiminimai“ / Aldona Prašmantaitė, p. 5–19.
ISBN 978-5-417-01062-0

Iš prancūzų kalbos versti Vilniaus universiteto profesoriaus Jozefo Franko atsiminimai – vertingas liudijimas, atskleidžiantis XIX a. pirmosios pusės Vilniaus aktualijas: universiteto istoriją, to meto mediciną, itin intensyvų kultūrinį ir politinį miesto gyvenimą. Aprašomi įžymūs to meto mokslo, kultūros, aukštuomenės žmonės, su kuriais atsiminimų autoriui teko bendrauti. Knygoje daug informacijos ir apie eilinių žmonių, įvairiausių luomų kasdienybę, ligas, gydymo būdus.

UDK 008+61(474.5)(091)

JOZEFAS FRANKAS
Vilnius – XIX amžiuje
Atsiminimai

Redaktorė *Ieva Puluikienė*
Meninis redaktorius *Romas Dubonis*
Fotografijos *Dalė Dubonienė*
Maketuotoja *Danutė Navickienė*

Leidykla „Mintis“, Z. Sierakausko g. 15, LT-03105 Vilnius
„Standartų spaustuvė“, Dariaus ir Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius